

Document al Grupului de Lucru Educațional: Holocaustul și alte genocide¹

Introducere

O preocupare importantă adusă în atenție de profesori și de elevi se referă la întrebarea de ce să învățăm/predăm despre Holocaust când există atâtea situații de-a lungul istoriei în care un anumit grup țintă suferă în masă. Mai mult, de ce să învățăm/predăm despre Holocaust când alte crime împotriva umanității se petrec în zilele noastre?

O înțelegere riguroasă și bine fundamentată a Holocaustului, genocidul paradigmatic, poate ajuta profesorii și elevii să înțeleagă alte genocide, atrocități asupra unor grupuri mari de persoane și violări ale drepturilor omului. Predarea în școli despre tratamentele crude impuse unor grupuri mari de persoane a început după cel de-al Doilea Război Mondial sau, mai exact, după Holocaust, o încercare a naziștilor și colaboratorilor lor de a elimina complet evreitatea europeană. Ca urmare, parțial, a investigațiilor asupra fenomenului Holocaustului, s-a dezvoltat un domeniu nou consacrat studiilor privind genocidul. Astfel, au fost repuse pe harta istoriei crimele împotriva armenilor și cercetătorii studiază numeroase alte cazuri de tratamente inumane, de la masacrele de la Herero la crimele și expulzările staliniste și până la recentele orori din Africa Centrală, Sudan sau Cambodgia.

În cuvintele dr. Linda Wolf de la Universitatea Webster: „violența asupra unor grupuri mari de persoane, tortura, violările drepturilor fundamentale ale omului și relele tratamente la care sunt supuși oamenii nu reprezintă aspecte noi ale umanității; În fapt, astfel de evenimente au fost documentate de-a lungul istoriei în mod corespunzător. Este imperativ să se dezvolte o mai mare înțelegere a rădăcinilor psihologice, culturale, politice și societale ale cruzimii umane, ale violenței în masă și ale genocidului. Trebuie să continuăm să analizăm factorii care împing oamenii să comită, în mod colectiv sau individual, acte reprobabile sau genocide, dar și să înțelegem consecințele atitudinii apatice a spectatorilor, care devin catalizatori ai violenței umane. Deși un model complet predictiv al violenței impuse unor grupuri mari de persoane/cruzimii umane depășește capacitatea noastră, avem obligația de a crea un model care să sublinieze

¹ Raportul de față are un scop pur informativ. Declarațiile despre fapte au fost obținute de la experți. Prezentul raport și opiniile exprimate în el nu trebuie interpretate drept poziția oficială a IHRA sau ale statelor membre.

avertismentele și factorii care favorizează comiterea actelor de violență . Pe baza acestor informații putem elabora politici, strategii și programe destinate luptei contra acestor atrocități.”

În această serie de documente găsim informații și recomandări pentru profesorii care doresc să predea despre Holocaust, genocide și alte crime împotriva umanității într-o manieră comparativă. Aceste documente includ:

- O justificare a unui studiu comparativ care relaționează Holocaustul de alte genocide și crime împotriva umanității, prezentând totodată eventualele capcane care pot fi evitate.
- O analiză a relației dintre termenii „Holocaust”, „genocid”, „crime de război” și „crime împotriva umanității”.
- O prezentare a originii termenului de *genocid*, neologism definit de Raphael Lemkin în perioada celui de-al Doilea Război, a integrării sale în prevederile dreptului internațional, precum și a unei serii de definiții alternative oferite de alți cercetători.
- O evaluare a evoluțiilor în contextul dreptului internațional și a instanțelor sale în materie de prevenire și combatere a crimelor împotriva umanității.

Sugestii de pagini web unde se pot găsi informații suplimentare pentru persoanele care doresc să afle mai multe despre genocide. O altă secțiune se află în curs de dezvoltare și privește elemente-cheie de fond pentru planificarea și implementarea unui program de studiu care relaționează Holocaustul de alte genocide și de crime împotriva umanității.

De ce să relaționăm Holocaustul cu alte genocide și crime ale umanității?

Deși studierea Holocaustului este o temă centrală în cadrul lecțiilor de istorie predate în școală, atât profesorii cât și elevii consideră adesea relevant abordarea și a altor genocide similare. Or, cunoștințele despre alte genocide sunt limitate. În unele cazuri, există puține studii de cercetare și relatări ale martorilor care să fie accesibile profesorilor și, mai mult decât atât, de cele mai multe ori informația este politizată. La acest moment, întrebarea care apare este dacă învățarea, de o manieră comparativă, a Holocaustului și a altor genocide este oportună pentru elevi. Secțiunea de față încearcă să prezinte un număr comprehensiv de argumente privind valoarea adăugată în oferirea acestei abordări comparative, subliniază provocările în domeniu, iar în concluzie oferă o serie de argumente care nu susțin metoda comparativă.

De ce să relaționăm sau să comparăm Holocaustul cu alte genocide, crime împotriva umanității sau atrocități impuse unor grupuri mari de persoane?

1. Este adesea considerat că Holocaustul ar fi generat conceptualizarea termenului curent de „genocid”, care a fost definit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în mare măsură din perspectiva crimelor comise de naziști și colaboratorii lor. Holocaustul ar putea constitui un punct de plecare, dar și de bază, pentru studiul genocidului.
2. Comparând Holocaustul cu alte genocide și crime împotriva umanității ar trebui să fie posibilă distingerea similitudinilor dintre evenimente, dar și a diferențelor cheie care le caracterizează. Acest lucru ar putea facilita o mai bună înțelegere a importanței excepționale istorice a Holocaustului, dar și a modului în care studiul acestui fenomen ar putea contribui la înțelegerea altor genocide. În egală măsură, învățând despre alte genocide ar putea contribui la o mai bună înțelegere a Holocaustului.
3. Comparând Holocaustul cu alte genocide și crime împotriva umanității, putem identifica unele modele și procese comune în evoluția situațiilor de acest gen. Prin înțelegerea procesului de genocid și identificarea stadiilor din cadrul acestuia precum și a avertismentelor, se poate contribui la prevenirea genocidelor pe viitor.
4. Elevii ar trebui să distingă importanța Holocaustului în contextul dezvoltărilor din domeniul dreptului internațional, a tribunalelor specifice și a încercărilor comunității internaționale de a reacționa la acest fenomen în cursul erei moderne.
5. Stabilirea unei comparații între Holocaust și alte genocide ar putea permite avertizarea noilor generații cu privire la riscul apariției în zilele noastre a altor genocide și crime împotriva umanității. Acest tip de conduită ar putea conduce la creșterea gradului de conștientizare a propriului rol și responsabilității în cadrul comunității internaționale.
6. Compararea Holocaustului cu alte genocide ar putea ajuta la depășirea ignoranței cu privire la alte genocide.

7. Cunoașterea Holocaustului poate ajuta la reconcilierea cu trecutul în societățile unde un genocid a avut loc, la modul în care comunitățile vor răspunde genocidului și la încercarea supraviețuitorilor unui genocid de a trăi după o astfel de experiență.
8. Istoria națională a unui stat poate justifica relaționarea Holocaustului cu un alt genocid (ex. un genocid joacă un rol important în memoria națională).

Este important a se nota că în cadrul acestei metode comparative există numeroase provocări. Se impune, așadar, evitarea anumitor capcane precum:

1. Compararea a două evenimente istorice distincte este dificilă fără o contextualizare istorică atentă și presupune o bună cunoaștere a ambelor evenimente în cauză. Aceasta este o provocare semnificativă dată fiind lipsa materialelor educaționale care să compare/relaționeze Holocaustul de alte genocide.
2. Distincțiile dintre evenimentele istorice sunt la fel de importante și de semnificative ca și similitudinile. Este important să se acorde atenție tentativelor de a pune semnul egal, diminua sau trivializa fie Holocaustul fie alte genocide cu care Holocaustul este comparat.
3. Este important să se înțeleagă că este posibil și legitim să se realizeze o comparație între genocide, dar nu este posibil să se compare suferința victimelor, fie individuală sau de grup. Sunt necesare măsuri care să împiedice realizarea unor ierarhii a suferinței sau diminuarea valorii unui studiu comparativ din cauza agendei politice și sociale sau din cauza memoriilor contradictorii.

Este important să existe o conștientizare a justificării care stă la baza comparării Holocaustului cu alte genocide. Există mai multe motive sau strategii pentru a compara Holocaustul cu alte genocide care nu vor avea efectul scontat și care ar trebui evitate. Câteva dintre acestea se referă la:

1. Relaționarea cu alte genocide poate duce la disimularea anumitor aspecte ale istoriei naționale, cum ar fi colaborarea cu Germania nazistă în perioada Holocaustului.
2. Holocaustul este perceput ca un mijloc de putere politică în contextul politic contemporan și relaționarea cu Holocaustul este făcut exclusiv din considerații politice.
3. Relaționarea cu alte genocide este făcută cu scopul de a limita sau trivializa Holocaustul.

Termeni cheie: stabilirea unei relații între termenii de „Holocaust”, „genocid”, „crime împotriva umanității” și „crime de război”

La nivelul discursului public, de la dezbateri media până la discuții cotidiene, termenii sau expresiile referitoare la atrocitățile impuse unor grupuri mari de persoane – „crime împotriva umanității”, „crime de război”, „genocid” sau „Holocaust” – sunt folosite fără a se face o distincție, creându-se impresia că au același înțeles. Deși acești termeni sunt menționați adesea în același context și, într-adevăr, pot fi relaționați, fiecare dintre acestea au un înțeles distinct și specific. Trei dintre acești termeni – „crime de război”, „crime împotriva umanității” și „genocid” – se referă atât la încadrări juridice, cât și la concepte folosite în mediul academic. Este important a se nota că încadrările juridice/categoriile legale sunt definite într-un mod foarte strict.

Pentru o mai bună înțelegere și reflectare asupra acestor termeni, profesorii trebuie să își ajute elevii să înțeleagă înțelesurile diferite ale fiecăruia dintre aceștia.

Crimele împotriva umanității sunt atacuri larg răspândite și sistematice asupra unei populații civile, indiferent dacă persoanele în cauză sunt resortisanți sau nu ai statului respectiv și indiferent dacă atacurile au loc pe timp de pace sau de război. Cu titlu de exemplu, aceste atacuri se pot manifesta sub formă de crime, exterminare, deportări sau mutări forțate, sclavie, violuri, tortură sau alte acte inumane. În esență, crimele împotriva umanității sunt violări ale drepturilor și valorilor fundamentale ale oamenilor. Aceasta este și categoria în care sunt încadrate, din punct de vedere al dreptului internațional, și „crimele de război” și „genocidul”.

Crimele de război sunt acte criminale comise în timpul unor conflicte armate și se referă la încălcarea gravă a regulilor de desfășurare a războiului. Aceste reguli sunt definite în cadrul normelor instituite prin acorduri internaționale, dintre care primul loc îl ocupă convențiile de la Geneva. Regulile de desfășurare a războiului au ca scop protecția civililor, femeilor, copiilor, prizonierilor de război și a personalului militar rănit sau bolnav pe durata conflictului militar. Acte precum tortura, distrugerea de bunuri și uciderea civililor sau a prizonierilor pot fi definite drept crime de război, la fel ca și distrugerea arbitrară a orașelor, municipalităților și satelor sau orice devastare care nu are justificare din punct de vedere militar. Crimele de război sunt comise ca parte a unei campanii politice sau militare cu o anvergură mai mare.

Prin **genocid** se înțelege distrugerea coordonată și planificată a unui grup de persoane (în acest context, cuvântul „grup” este definit de făptuitorii genocidului). În timp ce genocidul este însoțit întotdeauna de ucidere în masă, crima în esența sa are ca scop distrugerea unui grup, nu neapărat uciderea fiecărui membru a grupului respectiv. Din această perspectivă, unii experți l-au numit „cea mai gravă dintre crime”, în timp ce alții l-au calificat drept forma supremă a crimei împotriva umanității, întrucât scopul genocidului este de a eradica o parte din umanitate.

Genocidul este definit în *Convenția ONU pentru prevenirea și pedepsirea crimei de genocid* din 1948. Conform acestei *Convenții*, constituie genocid actele care sunt

comise „cu intenția de a distruge, în totalitate sau numai în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios”. Deși aceasta este definiția legală aplicabilă genocidului, termenul de genocid precedă Convenția din 1948 și puțini cercetători sunt pe deplin satisfăcuți de această definiție, în special din cauza dificultății de a demonstra „intenția”. Experții au prezentat și dezbătut, preț de câteva decenii, o serie de definiții alternative a ceea ce constituie „genocid”, în dorința de a extinde lista de grupuri la care definiția ONU se referă (*nn.* a se vedea în documentul acompaniator *Definiții ale genocidului* mai multe exemple în acest sens).

Holocaustul, programul naziștilor de a omorî toți evreii europeni în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, este astăzi definit ca genocid. Cu toate acestea, în timpul proceselor de la Nuremberg din perioada postbelică imediat următoare, făptuitorii nu au fost condamnați pentru crime de genocid, ci pentru agresiune, crime de război, crime împotriva umanității și alte infracțiuni (din motivul introducerii în dreptul internațional a crimei de genocid abia în 1948, în cadrul Convenției ONU menționate anterior).

Holocaustul este adesea calificat drept genocid paradigmatic. Din mai multe perspective, Holocaustul funcționează ca un punct de referință pentru celelalte genocide, fapt explicat printr-o serie de argumente, precum:

- Termenul de „genocid” nu exista înainte de Holocaust, ci a fost definit în anii 1943-1944 de către avocatul Raphael Lemkin (evreu polonez) ca răspuns la crimele naziștilor.
- Holocaustul a fost o formă extremă de genocid în care făptuitorii au vizat distrugerea unui grup prin încercarea de ucidere a fiecărui membru al acelui grup.
- Holocaustul este un fenomen bine documentat, subiectul unor cercetări aprofundate, fapt ce a făcut posibil publicarea mai multor lucrări de specialitate.
- Holocaustul este văzut drept un eveniment care a marcat istoria omenirii.
- Impactul Holocaustului asupra actualei societăți occidentale europene este extrem de semnificativ, întrucât acest eveniment a avut loc în inima Europei.
- Locul important pe care Holocaustul îl ocupă în memoria noastră colectivă înseamnă că alte genocide sunt văzute și interpretate prin prisma înțelegerii Holocaustului.

Cum se relaționează acești termeni între ei?

În dreptul internațional, crimele împotriva umanității pot fi văzute drept o categorie umbrelă pentru crimele internaționale. În această categorie intră:

- Genocidul
- Crimele de război
- Agresiunea

Genocidul diferă de alte crime împotriva umanității prin intenția de a distruge, total sau parțial, un grup de oameni. Alte crime împotriva umanității nu necesită intenția de distrugere a unui grup.

Alte crime împotriva umanității – munca forțată, uciderea în masă a civililor, confiscarea proprietăților sau deportarea – pot fi o etapă de pregătire a genocidului sau parte a executării sale. Dar, aceste crime împotriva umanității nu au ca finalitate, întotdeauna, genocidul și nici nu sunt parte a acestuia.

„Holocaust” este numele dat unui caz specific de genocid: încercarea naziștilor și a colaboratorilor săi de a distruge poporul evreu. Alte genocide comise de naziști în timpul celui de-al Doilea Război Mondial sunt genocidul polonezilor și a romilor. Toate au fost încercări de a distruge un grup și toate au fost însoțite de crime în masă. Cu toate acestea, genocidul împotriva poporului evreu a fost fără precedent în totalitatea sa – încercarea naziștilor de a ucide fiecare bărbat, femeie sau copil evreu. Deși această încercare de asasinat colectiv este o caracteristică distinctă a Holocaustului, ea nu constituie parte a definiției genocidului. Genocidul este definit ca intenție de a extermina un grup, nu de a ucide fiecare membru al său. Astfel, chiar dacă Holocaustul este un exemplu de genocid extrem, el nu trebuie să constituie un punct de referință în definirea genocidului. Alte crime nu trebuie să fi atins nivelul de paroxism al Holocaustului pentru a fi definite și pedepsite ca genocid, în conformitate cu prevederile dreptului internațional.

Definiții ale genocidului: câteva exemple despre cum a fost definit genocidul

Termenul de „genocid” a fost definit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial de către avocatul Ralph Lemkin (evreu polonez) în sensul distrugerii cu intenție a unui grup național pe baza identității sale colective. Obiectivul lui Lemkin a fost de a folosi acest termen pentru a crea cadrul legal internațional prin care să prevină și să pedepsească ceea ce premierul britanic Winston Churchill a calificat drept „o crimă fără nume”. Demersul lui Lemkin a fost încununat cu succes: până în 1948 ONU fusese convinsă să prezinte un proiect al unei Convenții ONU privind genocidul.

Definiția legală internațională a crimei de genocid se regăsește în articolul II al Convenției ONU din 1948 privind prevenirea și pedepsirea genocidului.

ARTICOLUL II

În prezenta Convenție, genocidul se referă la oricare dintre actele de mai jos, comise cu intenția de a distruge, în totalitate sau numai în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, cum ar fi:

- a) omorârea membrilor unui grup;*
- b) atingerea gravă a integrității fizice sau mentale a membrilor unui grup;*
- c) supunerea intenționată a grupului la condiții de existență care antrenează distrugerea fizică totală sau parțială;*
- d) măsuri care vizează scăderea natalității în interiorul grupului;*
- e) transferarea forțată a copiilor dintr-un grup într-altul.*

Deși aceasta este singura definiție legală a genocidului, mulți cercetători nu sunt de acord cu ea, în sensul că lista posibilelor grupuri victime este prea restrânsă sau că demonstrarea *intenției* este foarte dificil. Un număr de definiții alternative au fost oferite și se regăsesc mai jos.

Adam Jones, în lucrarea *Genocidul: o introducere comprehensivă* a adunat următoarea selecție de definiții academice ale genocidului, care pot oferi profesorilor și elevilor un punct de reflecție. Unii cercetători apar de mai multe ori, ceea ce reflectă direcția dezvoltării ideii în cadrul acestei dezbateri.

Peter Drost (1959)

Genocidul este distrugerea deliberată a vieții fizice a ființelor umane din motivul apartenenței lor la orice colectivitate umană.

Vahakn Dadrian (1975)

Genocidul este încercarea de succes a unui grup dominant, investit cu autoritate formală și/sau cu acces preponderent la toate resursele de putere, să reducă prin

coerciție sau violență mortală numărul membrilor grupului minoritar, a cărei exterminare continuă este considerată a fi de dorit și utilă și a cărei vulnerabilitate constituie un factor important pentru menținerea deciziei de a întreprinde un genocid.

Irving Louis Horowitz (1976)

[Genocidul este] o distrugere structurală și sistematică a oamenilor nevinovați de către un aparat birocratic de stat... Genocidul reprezintă un efort sistematic în timp de a lichida o populație națională, de obicei o minoritate...[și] funcționează ca o politică fundamentală pentru a asigura conformitatea cetățenilor și participarea acestora.

Leo Kuper (1981)

Voi urmări definiția genocidului oferită de Convenția ONU, ceea ce nu înseamnă că sunt de acord cu această definiție. Dimpotrivă, consider că o omisiune importantă constă în excluderea grupurilor politice din lista grupurilor protejate. În lumea de astăzi, diferențele politice constituie o bază minimă pentru masacre și anihilare la fel de importante ca și diferențele rasiale, naționale, etnice sau religioase. Și, pe de altă parte, genocidele împotriva grupurilor rasiale, naționale, etnice sau religioase sunt o consecință a conflictelor politice sau au o legătură intrinsecă cu acestea. Dar, nu consider utilă crearea de noi definiții a genocidului în condițiile în care există o definiție recunoscută la nivel internațional și o Convenție pentru genocid care poate deveni baza pentru o acțiune efectivă, independent de limitele conceptuale pe care le oferă. Dar, întrucât excluderea grupurilor politice ar vicia analiza, mă voi referi cu toată libertatea ... la acțiunile de lichidare sau exterminare la adresa acestora.

Jack Nussan Porter (1982)

Genocidul este distrugerea deliberată, totală sau parțială, de către un guvern sau agenții săi a unei minorități rasiale, sexuale, religioase, tribale sau politice. Actul în sine poate implica nu doar ucidere în masă, ci și înfometare, deportate forțată și subjugare politică, economică sau biologică. Genocidul presupune trei componente majore: ideologie, tehnologie și birocrație/organizare.

Yehuda Bauer (1984)

[Genocidul este] distrugerea plănuită, încă de la mijlocul secolului al XIX-lea, a unui grup rasial, național sau etnic prin următoarele mijloace: (a) uciderea în masă selectivă a elitelor sau a unei părți a acelei populații; (b) eliminarea culturii naționale (rasiale, etnice) și a vieții religioase cu intenția de „denaționalizare”; (c) aducerea în sclavie, cu aceeași intenție; (d) distrugerea vieții economice naționale (rasiale, etnice, cu aceeași intenție; (e) decimare biologică prin răpirea copiilor sau prin imposibilitatea de a duce o viață familială normală, cu aceeași intenție....[Holocaustul este] anihilare fizică planificată pentru motive ideologice sau pseudo-religioase a tuturor membrilor unui grup național, etnic sau rasial.

John L. Thompson și Gail A. Quets (1987)

Genocidul este gradul de distrugere a unei colectivități sociale de orice agent, cu oricare intenții, prin acte deliberate care se regăsesc în afara oricăror convenții recunoscute privind purtarea unui război legitim.

Isidor Wallimann și Michael N. Dobkowski (1987)

Genocidul este distrugerea deliberată și organizată, totală sau parțială, a grupurilor rasiale sau etnice de către un guvern sau agenții săi. Acesta presupune nu doar ucidere în masă, ci și deportare forțată (epurare etnică), violuri sistematice și subjugare economică și biologică.

Henry Huttenbach (1988)

Prin genocid se înțelege orice act care pune însăși existența unui grup în pericol.

Helen Fein (1988)

Prin genocid se înțelege o serie de acte intenționale comise de făptuitor(i) cu scopul de a distruge o colectivitate prin asasinat colective sau selective a membrilor unui grup și suprimarea reproducerii biologice sau sociale a colectivității respective. Realizarea acestui deziderat se poate face prin interzicerea sau limitarea reproducerii membrilor grupurilor, creșterea mortalității infantile, precum și ruperea legăturii dintre reproducerea și socializarea copiilor în rândul propriei familii sau a grupului de origine. Făptuitorul poate fi statul victimei, alt stat sau altă colectivitate.

Frank Chalk și Kurt Jonassohn (1990)

Genocidul este o formă unilaterală de asasinat colectiv în care un stat sau altă autoritate are intenția de a distruge un grup, așa cum grupul sau apartenența la el este definită de făptuitor.

Hellen Fein (1993)

Prin genocid se înțelege acțiunea cu intenție, pe termen lung, a făptuitorului pentru a distruge fizic o colectivitate, direct sau indirect, prin interzicerea reproducerii sociale sau biologice a membrilor grupului, susținută, chiar dacă victimele se predau sau nu mai reprezintă nicio formă de amenințare.

Steven T. Katz (1994)

[Genocidul este] materializarea intenției, indiferent de punerea cu succes în practică, a asasinării în totalitatea sa a oricărui grup național, etnic, rasial, religios, politic, social, sexual sau economic, așa cum este definit grupul de către făptuitor, prin orice mijloace.

(N.B. Adam Jones a modificat în ediția din 2000 după cum urmează: „asasinării în totalitate sau într-o măsură substanțială”)

Israel Charny (1994)

Genocidul, în sens generic, înseamnă uciderea în masă a unui număr mare de indivizi, în afara unui cadru normal de acțiuni militare la adresa unui inamic recunoscut, în condiții în care victimele nu se pot apăra.

Irving Louis Horowitz (1996)

Genocidul este definit ca „distrugere structurală și sistematică a oamenilor nevinovați de către un aparat birocratic de stat”....Genocidul înseamnă dezmembrarea și lichidarea fizică a persoanelor la o scară foarte mare, în încercarea celor care dețin puterea de a elimina total populația vizată.

(N.B. Horowitz sprijină „distingerii cu atenție între Holocaustul evreilor și genocid”; el se referă, de altfel, și la „fenomenul de ucidere în masă, pentru care genocidul este un sinonim”).

Barbara Harff (2003)

Prin genocid și pomicid se înțelege promovarea, executarea și/sau consimțământul implicit a unei politici susținute de elitele care guvernează sau de agenții lor – sau, în caz de război civil, a autorităților care urmăresc să preia puterea – cu intenția de a distruge, în totalitate sau parțial, un grup etnic comunitar, politic sau politizat.

Prevenirea și pedepsirea crimelor împotriva umanității

Pedepsirea crimelor naziste – un punct de cotitură pentru dreptul penal internațional

Bazele dezvoltării dreptului penal internațional au fost puse cu ocazia proceselor și judecăților Tribunalului Militar Internațional de la Nuremberg și Tokio de după cel de-al Doilea Război Mondial. De la momentul Tratatului de la Westphalia din 1648 a existat o doctrină a non-ingerinței în afacerile altei națiuni. După 300 de ani, gradul ridicat de ură al atrocităților comise de naziști, aliații și colaboratorii lor le-au calificat drept crime împotriva umanității: crime care au putut fi judecate în primele curți penale internaționale.

Aceste procese, care au atras atenția întregii lumi, au demonstrat pentru prima dată în istoria umanității că orice individ, indiferent de poziția sa socială, poate fi găsit responsabil de crime din perspectiva dreptului internațional și că măsurile pot fi executate la nivel internațional. În mod deosebit, Tribunalul de la Nuremberg a adus în fața justiției marii criminali de război germani, inclusiv conducători ai statului și lideri naziști, pentru crime în conformitate cu dreptul internațional. Aceste persoane au fost acuzate de comitere de acte de război (planificarea războaielor de extindere a Germaniei naziste), crime împotriva păcii (invadarea statelor care nu prezentau nicio amenințare), crime de război (brutalitate față de civilii din statele ocupate și față de prizonierii de război) și crime împotriva umanității (în special crimele Holocaustului – uciderea în masă a evreilor din Europa).

Procesele de la Nuremberg au fost importante nu doar pentru dezvoltarea dreptului umanitar internațional, dar și pentru dreptul responsabilității penale individuale: a fost pentru prima dată când crime de dimensiuni internaționale, comise ca parte a politicii de stat, au fost judecate de o instanță internațională.

Procesul creării dreptului penal internațional s-a dezvoltat începând cu 1948, odată cu definiția legală a crimei de genocid. Convenția ONU privind genocidul a fost un răspuns direct la crimele naziștilor și ale colaboratorilor săi.

Care este rolul unei Curți Penale Internaționale și a altor instanțe internaționale?

După înființarea tribunalelor de la Nuremberg și Tokio și după Convenția ONU privind genocidul, a trecut o bună perioadă de timp până când au fost făcuți pași importanți pentru dezvoltarea și punerea în aplicare a dreptului internațional. Cu toate acestea, pașii făcuți au fost notabili: ca reacție la violările importante ale drepturilor omului și ca măsură de restabilire a păcii și securității internaționale, Consiliul de Securitate al ONU a decis crearea Tribunalului Internațional pentru fosta Iugoslavie în 1993, iar în 1994 Tribunalul Internațional pentru Rwanda. Crearea acestor tribunale și, ulterior, a altor instanțe judecătorești pentru Sierra Leone, Cambodgia și Liban, reflectă determinarea crescută în rândul comunității internaționale ca astfel de crime să nu mai fie tolerate.

Cu toate acestea, pentru fiecare caz în parte a fost creat câte un mecanism separat, care a vizat o situație specifică, mandatul fiind limitat. Dorința de a crea o curte investită

cu puterea de a instrumenta un proces în cazul unei crime în planul dreptului internațional, indiferent de locul unde a fost comisă, a condus la crearea în 1998 a Curții Penale Internaționale (CPI). Beneficiind de sprijinul a peste 110 state și având câteva cazuri și anchete în curs, CPI a devenit un instrument important care veghează ca autorii crimelor care au la bază ura și ai atrocităților colective să nu se sustragă de la judecare și, eventual, pedepsire.

Cum funcționează instanțele de judecată internaționale?

Tribunalele internaționale pentru fosta Iugoslavie și Rwanda au autoritatea de a judeca persoanele responsabile de violările grave ale dreptului internațional umanitar. Acestea includ crime împotriva umanității, crime de război și genocid. Numeroase persoane au fost judecate de aceste instanțe și fiecare dintre acestea au oferit judecăți importante în ceea ce privește genocidul. Statele au obligația de a coopera cu respectivele instanțe internaționale în investigarea și judecarea persoanelor acuzate de a fi comis violări grave ale dreptului umanitar internațional.

Tribunalele au fost create de către Consiliul de Securitate al ONU în virtutea puterii de care se bucură de a menține pacea și de a acționa, militar sau non-militar, pentru a „restabili pacea și securitatea internațională”. Deciziile luate de Consiliul de Securitate sunt obligatorii pentru toate statele membre ale ONU. Datoria statelor de a coopera cu aceste instanțe prevalează peste alte obligații și include executarea mandatelor de arestare, extrădare și facilitarea accesului la probe.

Curții Penale Internaționale i s-a încredințat, de asemenea, jurisdicția în cazuri importante privind crimele la nivel internațional: genocid, crime de război și crime împotriva umanității. Recent, a fost luată hotărârea de a include în sferile de competență ale CPI și crima de agresiune, dar această modificare nu este încă în vigoare.

Națiunile care și-au dat acordul privind cererea CPI sunt obligate să coopereze fără rezerve cu această instanță atunci când sunt anchete în desfășurare sau procese pe rol. Obligația devine universală în cazul în care o speță este trimisă Curții de către Consiliul de Securitate. Curtea va întreprinde măsuri doar în situația în care cazul nu este instrumentat la nivel național sau procedurile la nivel național nu sunt eficiente. Adicional, CPI judecă doar persoane acuzate de cele mai grave crime. În acest sens, CPI nu acționează doar ca o ultimă instanță, dar contribuie la consolidarea măsurilor naționale de implementare a responsabilității individuale pentru crime internaționale.

S-a schimbat ceva?

Când învață despre istoria Holocaustului, adesea elevii reflectă asupra actelor ulterioare de genocid sau crime împotriva umanității și se confruntă cu sentimentul că nu există schimbări fundamentale. Deși suntem încă înspăimântați de magnitudinea acestor crime, iar mecanismele de prevenție nu au eficiența dorită, trebuie notat că au fost făcute schimbări majore în ceea ce privește modul în care comunitatea internațională percepe și răspunde la asemenea atrocități.

Tribunalele internaționale joacă un rol important în combaterea impunității și prevenirea viitoarelor violări ale drepturilor omului și ale dreptului umanitar internațional. Acestea joacă, de asemenea, un rol important în crearea sentimentului de justiție pentru victime și pentru comunitățile afectate, dar și pentru încurajarea măsurilor naționale de reconciliere. În plus, au reușit să dezvolte un factor semnificativ de disuasiune.

Numeroase cazuri instrumentate demonstrează comunității internaționale că până și liderii politici sau militari de nivel înalt pot, indiferent de imunitate, să fie judecați pentru crime extrem de grave.

Să învățăm mai mult despre genocide: adrese de internet pentru a obține mai multe informații

Informație și educație

- **Muzeul Memorial al Holocaustului din SUA** oferă informații istorice despre Holocaust, genocide contemporane și oferă sfaturi despre metode de predare.
- **Human Rights Watch** este o organizație care oferă analize despre o varietate largă de subiecte din domeniul drepturilor omului, în funcție de zona geografică <http://www.hrw.org>
- Pagina privind drepturile omului ale ONU oferă o listă de politici și tratate în domeniul drepturilor omului <http://www.un.org/rights/>
- Centrul de cercetare privind genocidul: pe lângă documente privind diverse genocide, oferă și informații despre statutul legal și exemple de legislație privind genocidul <http://www.ess.uwe.ac.uk/genocide.htm>
- **Genocide Watch** oferă o privire de ansamblu asupra genocidurilor după 1945 <http://www.genocidewatch.org/genocidetable2005.htm>

Prevenire și activism

- Prevent Genocide International <http://www.preventgenocide.org/>
- The Aegis Trust <http://www.aegitrust.org/>
- Genocide Intervention <http://www.genocideintervention.net/index.php>
- Genocide <http://www.ppu.org.uk/genocide/>
- The Genocide Prevention Project <http://www.preventorprotect.org/>>
- Genocide Prevention Task Force <http://www.usip.org/programs/initiatives/genocide-prevention-task-force>

Web-site-uri care explorează cazuri specifice de crime împotriva umanității

- Amerindieni: <http://www.nmai.si.edu/>
- Armenia: <http://www.armenian-genocide.org/>
- Bosnia și Herțegovina: <http://www.cco.caltech.edu/~bosnia/>
- Cambodgia: <http://www.yale.edu/cgp>
- Timorul de Est: http://www.yale.edu/gsp/east_timor/
- Rwanda: <http://www.hrw.org/reports/1999/rwanda/>
- Sudan: <http://www.darfurgenocide.org/>
- Ucraina: <http://www.infoukes.com/history/famine/index.html>